

บทที่ ๑

ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย

THAILAND INFORMATION CENTER

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในปัจจุบัน ก่อให้เกิดปัญหามากมายประการ
ทั้งทางค่านิยม เศรษฐกิจและการเมือง ความพยายามที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้
ทำให้การศึกษาที่มีความสำคัญมากขึ้น และเป็นเป้าหมายแห่งการวิจัยวิจักษ์เกี่ยวกับประ-
สิทธิภาพของการเรียนการสอนในระดับต่าง ๆ ว่าไม่สามารถจะช่วยให้บุคคลนำความรู้ที่ได้
รับนั้นไปใช้แก้ปัญหาเหล่านั้นให้สำเร็จลุล่วงไปได้ จึงนับเป็นการสูญเสียทางการศึกษาของ
ชาติ สิ่งเหล่านี้ทำให้นักการศึกษาตลอดจนเยาวชนต้นตัว ในความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่ง
ขึ้น พร้อมกันนั้นก็ควมโน้มที่จะแก้ไขข้อบกพร่องทางระบบการศึกษาของชาติ โดยมีความ
มุ่งหมายที่จะปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมด้วย

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้แนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิรูปการศึกษาและเสนอ
ว่าการจัดการศึกษาในปัจจุบันจะต้องจัดให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาของประเทศ และส่งเสริม
ให้เยาวชน หรือพลเมืองทั่วไปของชาติเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องของประชา-
ธิปไตย ในฐานะที่เป็นรูปหนึ่งของการปกครองและในฐานะที่เป็นแนวทางแห่งชีวิต หรือนำใจ
ประชาธิปไตย¹ และจะต้องปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนสิทธิและหน้าที่ที่พลเมือง
ดีจะต้องพึงปฏิบัติต่อชาติ เพื่อให้เยาวชนเจริญเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่ดี มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติที่ว่า

รัฐมีความมุ่งหมายให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาตามควร
แก่เอกภักดิ์ เพื่อเป็นพลเมืองดี มีศีลธรรมและวัฒนธรรม มี

¹สาโรช บัวศรี, การศึกษาของไทย (เอกสารประกอบการพัฒนาของชุมนุมรัฐศาสตร์
ประยุกต์ ชมรมนิติศาสตร์ กลุ่มเศรษฐกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2514), หน้า 17.

ระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีสุขภาพสมบูรณ์ มีจิตใจเป็น
ประชาธิปไตย มีความรู้ความสามารถที่จะประกอบอาชีพและ
ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ²

ดังนั้นโรงเรียนจึงมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแผน
การศึกษาแห่งชาติ ดังที่ สมิท (Smith) ครูส (Krouse) และแอทกินสัน (Atkinson) ได้
กล่าวไว้ว่า "ในสังคมประชาธิปไตย โรงเรียนมีความรับผิดชอบในการเตรียมประสบการณ์
ที่จะทำให้นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในการปกครอง เพราะถ้าหากประชาชนขาดความรู้
ความเข้าใจในกระบวนการของกลุ่ม ขาดความซาบซึ้ง เห็นคุณค่าของสถาบันประชาธิปไตย
และความสามารถในการดำรงชีวิต ตลอดจนการทำงานร่วมกับสมาชิกอื่น ๆ ของสังคมด้วย
กันแล้ว รากฐานของระบบการปกครองของเราล้มเหลว"³ ยิ่งกว่านั้นโรงเรียนยังมีหน้าที่
ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจค่านิยมของตนและของสังคมได้โดยการฝึกหัดแก้ปัญหาเกี่ยวกับข้อขัดแย้ง
ทางค่านิยมในชั้นเรียนอีกด้วย หน้าที่ของโรงเรียนจึงมิได้มีแต่การจัดการศึกษาให้ความรู้ทาง
ด้านวิชาการเท่านั้น แต่ยังคงรับผิดชอบในการเตรียมประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตสำหรับ
เยาวชนอีกด้วย⁴

ในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุความมุ่งหมายดังกล่าวข้างต้นให้ได้นั้น ผู้ที่มี
หน้าที่สำคัญในการปลูกฝังความเป็นพลเมืองดีของเยาวชนก็คือ "ครู" ที่มีความรู้ ความสามารถ

² กองเผยแพร่การศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, แผนการศึกษาแห่งชาติ
(พระนคร: โรงพิมพ์ ร.ส.พ., 2504), หน้า 3.

³ Edward W. Smith, Stanley W. Krouse and Mark M. Atkinson,
"Social Studies Program," The Educator's Encyclopedia (New York:
Prentice-Hall, Inc., 1969), p. 347.

⁴ Maurice P. Hunt and Lawrence E. Metcalf, Teaching High
School Social Studies (New York: Harper & Brothers Publishers,
1955), p. 89.

มีคุณลักษณะที่ดี มีความเสียสละ และเหมาะสมที่จะช่วยอบรมแนะแนวทางให้ผู้อื่นได้รับการศึกษาที่ถูกต้อง เพื่อเป็นพลเมืองดีของชาติ ดังนั้น ครูที่ดี มีประสิทธิภาพ เห็นคุณค่าและความสำคัญของวิชาที่ตนสอน จึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนมาก เพราะครูเป็นผู้วางรากฐานให้แก่เด็ก ถ้าครูดี มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาและวิธีการสอนที่ดีแล้ว ก็จะมีรู้จักเนื้อหาและวิธีการสอนให้เหมาะกับบุคลิกภาวะของผู้เรียน และเร้าความสนใจของผู้เรียนให้สามารถที่จะจับทบทวนให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบันได้ แม้ว่าเนื้อหาวิชาบางส่วนอาจจะไม่ทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ครูก็สามารถที่จะคัดแปลงให้ทันสมัยได้ และนำมาสัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน เพื่อผู้เรียนจะได้นำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งก็เป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญอันหนึ่งของการให้การศึกษาแก่เด็ก

รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของครู จึงได้ตั้งสถาบันฝึกหัดครูขึ้นในประเทศ โดยให้ กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบงานด้านผลิตครูโดยตรง ซึ่งดำเนินการผลิตครูทุกระดับ โดยผลิตครูวุฒิตั้งแต่ระดับประกาศนียบัตรถึงระดับปริญญาโทบัณฑิต และได้เร่งผลิตครูให้เพียงพอกับความต้องการทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ โดยมีการนำอุปกรณ์และเทคโนโลยีเข้ามาใช้ และพยายามขยายงานการฝึกหัดครูให้กว้างขวางยิ่งขึ้น⁵

ในการเตรียมบุคคลเพื่อเป็นครูนั้น นักการศึกษามีความเห็นว่า สถานศึกษาฝึกหัดครูจะต้องให้การศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ครูทั้งในฐานะที่เป็นบุคคล ผู้ประกอบอาชีพ ผู้นำในชุมชน และเป็นตัวแทนในการส่งเสริมความเปลี่ยนแปลงของสังคม⁶ สถานศึกษาฝึกหัดครูจึงเป็นสถาบันที่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นแหล่งผลิตครู ซึ่งเป็นเสมือนกุญแจของกระบวนการจัดการศึกษาทั้งหมดของชาติ ถ้าครูดี ก็จะมีผลสะท้อนไปถึงการศึกษาที่ดีของเยาวชน ถ้าครู

⁵ กระทรวงศึกษาธิการ, แผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ 3 (พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2515), หน้า 221.

⁶ Educators, New Horizons in Asian Education in the Seventies (Quezon City: University of The Philippines, 1971), p. 36.

ขาดสมรรถภาพ ก็มีผลให้เขาวิชนี้ไม่มีสมรรถภาพไปด้วย⁷

การที่จะอบรมให้ครูมีคุณสมบัติรอบนั้น กรมการฝึกหัดครูได้สร้างหลักสูตรเพื่อฝึกอบรมผู้ที่ทำการสอนในโรงเรียนชั้นประถม และรับผู้สำเร็จประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น มีกำหนดเวลาเรียน 2 ปี โดยมีความมุ่งหมายดังต่อไปนี้⁸

1. ให้เป็นผู้มีความรู้ ในด้านวิชาสามัญและด้านวิชาการศึกษาเป็นอย่างดี สามารถนำความรู้ที่ได้เรียนไปใช้ในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ และเพื่อกำรงชีวิตอยู่ให้เหมาะสมแก่สภาพของสังคม
2. ให้เป็นผู้มีนิสัยชอบค้นคว้าหาความรู้ มีความริเริ่ม และเป็นผูู้จักใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล
3. ให้มีโอกาสสำรวจหาความสนใจ หรือความถนัดเป็นพิเศษ และส่งเสริมในทางนั้น ๆ
4. ให้เป็นผู้มีความเข้าใจแก่ภัยรุม และให้มีความสามารถในการสอน อบรม แนะนำ และปกครองที่ถูกต้องแก่เด็ก
5. ให้เป็นผู้มีความสามารถในการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นที่ตั้งโรงเรียนให้เป็นประโยชน์แก่การเรียนการสอนให้มากที่สุดที่จะทำได้
6. ให้เป็นผู้ตระหนักในความสำคัญของหน้าที่และความรับผิดชอบหน้าที่ของตน
7. ให้เป็นผู้ตระหนักในจริยธรรม ศีลธรรม และวัฒนธรรม

จากความมุ่งหมายดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่า วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญมากที่สุดวิชาหนึ่ง ที่จะช่วยให้การฝึกหัดครูได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งนี้ เพราะวิชาสังคมศึกษา

⁷ Donald P. Cottrell, (editor), Teacher Education for a Free People (New York: The American Association of Colleges for Teacher Education, 1959), p. 12.

⁸ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2508), หน้า 1.

ก็คือ การศึกษาดังเรื่องราวของมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการศึกษาในกิจกรรมแทบทุกด้านที่มนุษย์กระทำเพื่อให้ตนเองและผู้อื่นอยู่ร่วมกันด้วยความสุข ความมุ่งหมายที่สำคัญที่สุดของวิชาสังคมศึกษาคือ การปลูกฝังและอบรมให้เด็กมีความสามารถและทักษะในการที่จะทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความสุขและเป็นผลดี นอกจากนี้ วิชาสังคมศึกษายังเป็นวิชาที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์ที่จำเป็นในการเสริมสร้างค่านิยมขั้นพื้นฐาน อุปนิสัยที่พึงปรารถนา ทักษะคติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับ และทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการที่จะเป็นพลเมืองที่ดีที่มีประสิทธิภาพ⁹

ในปัจจุบัน การศึกษาวิชาสังคมศึกษาได้เน้นค่านิยมที่ถูกต้องของเยาวชน ยิ่งสภาพของสังคมเปลี่ยนแปลงไป เพราะมีอิทธิพลของสังคมอุตสาหกรรมมากขึ้น โรงเรียนจึงเป็นสถาบันที่จะช่วยเน้นความสำคัญของการปรับปรุงการศึกษาได้มากขึ้น วิชาสังคมศึกษาจึงเป็นวิชาที่มีความรับผิดชอบโดยตรงต่อการปรับปรุงค่านิยมและแนวคิดต่าง ๆ ที่ถูกต้องแก่เยาวชน¹⁰

วิชาสังคมศึกษาไม่เพียงแต่มีความสำคัญในฐานะที่เป็นวิชาที่มีเนื้อหาครอบคลุมวิชาต่าง ๆ อย่างมากเข้าด้วยกัน ได้แก่ วิชา จิตวิทยา จิตวิทยาสังคม ภูมิศาสตร์ มานุษยศาสตร์ สังคมวิทยา ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ ปรัชญา วรรณคดี วิทยาศาสตร์ ศิลปกรรม และศาสนา แต่ยังมีจุดประสงค์ที่จะให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ และทางสังคมมากยิ่งขึ้น¹¹ และมุ่งฝึกให้

⁹ Maurice P. Moffatt, Social Studies Instruction (3d ed.; New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1963), p. 10.

¹⁰ Dale L. Brubaker (ed.) Social Studies in a Mass Society (2d ed.; Pennsylvania: International Textbook Company, Seranton, 1969), p. 51.

¹¹ Leonard S. Kenworthy, Guide to Social Studies Teaching in Secondary Schools (Belmont, California: Wadsworth, 1962), p. 3.

เขาวชนเค็มโตเป็นพลเมืองที่มีความรู้ ความคิด รู้จักใช้เหตุผลและวิจารณ์อย่างถูกต้อง รู้จักหน้าที่ของคนที่มีต่อครอบครัวและประเทศชาติ รู้จักใช้สิทธิในทางที่ถูกต้องเหมาะสม และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม¹²

จุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษานั้น ไม่ได้เน้นที่วิชาการแต่เพียงด้านเดียว แต่เน้นที่การฝึกฝน ถ่ายทอดความเป็นพลเมืองที่ดีแก่ผู้เรียนโดยเฉพาะ ฉะนั้น จุดมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษาจึงไม่ได้อยู่ที่ตัวหนังสือหรือเนื้อหาวิชา แต่อยู่ที่การพัฒนาอุปนิสัย และคุณลักษณะของประชาชนในอันที่จะเป็นพลเมืองดีนั่นเอง

สรุปได้ว่าวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญยิ่ง เป็นหัวใจของหลักสูตรวิชาหนึ่ง เพราะมีความมุ่งหมายดังต่อไปนี้ คือ

1. เพื่อส่งเสริมให้เป็นพลเมืองดี มีความเป็นประชาธิปไตย, เชื้อดีและยึดมั่นในหลักแห่งการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตย พยายามส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในสังคมของคน
2. เพื่อพัฒนาทักษะของการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ สามารถปรับตัวให้เข้ากับคนอื่น ๆ ได้ดี มีความรับผิดชอบต่อสังคม และปรารถนาที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม
3. เพื่อพัฒนาความสามารถที่จะคิดได้อย่างมีเหตุผล มีความคิดสร้างสรรค์ มีความรู้ที่จะเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ ตลอดจนสามารถที่จะแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง
4. เพื่อส่งเสริมความสนใจและความเข้าใจในเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมของแต่ละชาติ และเห็นคุณค่าของอดีต
5. เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจโลกมากขึ้น มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบขั้นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เช่น การผลิตและการบริการ การคมนาคม การสงวนทรัพยากร มีสุนทรียภาพ ยึดมั่นในหลักแห่งศาสนา และเข้าใจความสัมพันธ์ของการศึกษาและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ รวมทั้งอิทธิพลของ

¹²Edward A. Krug, The Secondary School Curriculum (New York: Harper and Brothers, 1960), p. 300.

หลักศีลธรรม จรรยา และค่านิยมต่าง ๆ ที่มีต่อพฤติกรรมและการแสดงออกของมนุษย์

6. เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจถึงปัญหาและความต้องการของมนุษย์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพื่อที่จะค้นหาทางป้องกันและแก้ปัญหที่เกิดขึ้นได้¹³

ผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในการทำให้การเรียนการสอนวิชานี้บรรลุจุดหมายดังกล่าวได้ก็คือ ครูสังคมศึกษา เพราะครูสังคมศึกษามีความรับผิดชอบโดยตรงในการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีให้เกิดขึ้นในตัวของผู้เรียน โดยอาศัยความรู้ในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ซึ่งได้แก่ หน้าที่พลเมือง สังคมวิทยา ศีลธรรม ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ เป็นเครื่องมือในการช่วยให้นักเรียนมีความรู้ ความคิด และวิจรรณญาณที่ถูกต้องในการตัดสินใจต่าง ๆ ทำให้เกิดความเจริญงอกงามทางด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม ทำให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม มีความคิดสร้างสรรค์ ไม่ตกเป็นเหยื่อของผู้อื่น รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมยิ่งขึ้น รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้ดี

เนื่องจากวิชาสังคมศึกษาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์ซึ่งได้กล่าวมาแล้ว การที่ครูสังคมศึกษาจะสอนโดยเน้นทางด้านวิชาการอย่างเดียววันนั้น อาจไม่สามารถทำให้การศึกษาบรรลุเป้าหมายได้ ครูสังคมศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อช่วยเสริมสร้างให้การเรียนวิชาเนื้อหาใดผลดี และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันในสังคมและในครอบครัวได้อย่างแท้จริง ครูสังคมศึกษาจึงควรสนใจและรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร อันได้แก่การจัดให้นักเรียนมีประสบการณ์ในการเรียนรู้แบบต่าง ๆ โดยนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการเองภายใต้การควบคุมดูแลของอาจารย์ กิจกรรมเหล่านี้จะให้โอกาสนักเรียนในการที่จะพัฒนาความสามารถในการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ช่วยให้มีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียนและการดำเนินชีวิตในสังคม มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักรับผิดชอบ และรู้จักควบคุมตนเอง มีอิสระในการตัดสินใจช่วยการวางแผนงาน ดำเนินการ และประเมิน

¹³John U. Michaelis, Social Studies for Children in a Democracy (New Jersey: Prentice-Hall, Englewood Cliffs, Inc., 1960) p.12.

ผลงานที่ทำ¹⁴ อัจจะมีผลส่งเสริมให้การเรียนในชั้นไคผลดีขึ้น ทั้งนี้เพราะ

กิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นประสบการณ์ที่ดี เป็นส่วนเสริมการ
เรียนการสอนตามประมวลการ เรียนในหลักสูตรให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
เพื่อให้เกิดเจริญงอกงามทุกด้าน ค่าเนิ่นชีวิตเป็นผลเมืองดี
สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมไคดี¹⁵

ดังนั้น ครูสังคมศึกษาจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในค่านวิชากร และมีความเข้าใจใน
พัฒนาการของวัยรุ่นเป็นอย่างดี และมีความสามารถในการเป็นผู้นำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างไร
ก็ตาม การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้น จะอาศัยความสามารถของครูอย่างเดียวนั้นพอ ต้อง
อาศัยความร่วมมือจากโรงเรียน ความรับผิดชอบ และความมีลักษณะเป็นผู้นำของนักเรียนด้วย
อาจารย์เป็นเพียงที่ปรึกษาของชุมนุมต่าง ๆ ซึ่งมีความรับผิดชอบที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเกิด
ความสนใจและความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
จึงควรเป็นความร่วมมือของทุกฝ่าย การดำเนินงานค่านกิจกรรมจะไม่ประสบผลดี ถ้าครูเป็น
ผู้ดำเนินงานฝ่ายเดียว เพราะผู้เรียนจะไม่เกิดความคิดหรือมีอิสระพอที่จะจัดกิจกรรมภายใต้
การควบคุมของครูทั้งหมดไค ผู้เรียนต้องการคำแนะนำปรึกษาอย่างจริงจัง ควรมีการให้คำ
ปรึกษาและกำลังใจ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการค่านกิจกรรมเอง และพยายาม
ให้ทุกคนมีส่วนร่วมให้มากที่สุด

ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรสำหรับวิชาสังคมศึกษานั้น ครูสังคมศึกษาควรจะได้
วางวัตถุประสงค์ของการจัดให้แน่นอนว่า กิจกรรมแต่ละครั้งที่จัดขึ้นนั้นต้องการผลอย่างไร
วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการจัดกิจกรรมควรมีดังต่อไปนี้

¹⁴Hurl R. Douglass, The High School Curriculum (New York:
The Ronald Press Company, 1964), p. 518.

¹⁵Ellsworth Tompkins, Extra Class Activities for all Pupils
(Washington: Federal Security Agency, Office of Education, 1950)
p. 15.

- 1. เพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย และฝึกความเป็นพลเมืองดีของชาติ
- 2. เพื่อให้เด็กรู้จักนำตนเองและบังคับตนเองให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
- 3. เพื่อฝึกให้เด็กมีความสามัคคีในหมู่คณะ ให้เกิดความรักในโรงเรียนของตน
- 4. เพื่อเร้าความสนใจของผู้เรียน และช่วยให้ผู้เรียนสามารถค้นพบความสามารถ

พิเศษ ความถนัดของตนเอง เพื่อจะได้พัฒนาความสามารถนั้น ๆ ให้ดียิ่งขึ้น

5. เพื่อก่อให้เกิดวินัยที่ดี ส่งเสริมให้นักเรียนเคารพกฎข้อบังคับต่าง ๆ ในสังคมที่ตนอยู่ และวางตนได้ดีในสังคมนั้น

6. เป็นการส่งเสริมทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะในการเป็นผู้นำ ผู้ตาม การทำงานร่วมกัน มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และเกิดความสนุกสนานที่จะได้ทำงานที่ตนสนใจ

7. เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียนและนักเรียนกับนักเรียนเอง

8. ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพ ให้มีความรับผิดชอบ และรู้จักเคารพความคิดเห็นของบุคคลอื่น

9. เพื่อช่วยให้หลักสูตรสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ช่วยให้มีบรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาอย่างแท้จริง

10. เพื่อช่วยส่งเสริมให้การเรียนวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรของนักเรียนดีขึ้น

11. ช่วยให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างอย่างมีประโยชน์และมีประสิทธิภาพ

12. ช่วยพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดรวบยอดในสิ่งต่าง ๆ

13. เพื่อเชื่อมโยงโปรแกรมการเรียนต่าง ๆ ของโรงเรียนให้สัมพันธ์กัน

14. เพื่อให้โอกาสแก่นักเรียนในการที่จะได้คิด วางแผนงาน และทำงานร่วมกัน ตลอดจนรู้จักวัดผลงานที่ทำแล้วได้ดี

15. เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถพิเศษของตนให้ผู้อื่นรู้ได้ และเปิดโอกาสให้ครู ผู้บริหารของโรงเรียน และนักเรียน ได้อภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับปัญหา หรือวิธีการซึ่งจะมีผลต่อนักเรียนส่วนใหญ่

16. เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กชายและเด็กหญิงได้ศึกษาโลกรอบ ๆ ตัวด้วยตนเอง

17. เพื่อแนะนำผู้เรียนเกี่ยวกับการสอนในบรรยากาศที่เป็นพิธีการน้อยที่สุด ซึ่งเป็นประสบการณ์แบบประชาธิปไตย

18. เพื่อให้โอกาสแก่นักเรียนในการที่จะได้ใช้และคุ้นเคยกับอุปกรณ์การเรียน การสอนของโรงเรียน

นอกจากนี้ ครูสังคมนาวิชาจะต้องคำนึงถึงหลักการที่สำคัญในการจัดกิจกรรมเสริม-
หลักสูตรเพื่อให้เกิดผลดี คือ

1. โรงเรียนจะต้องพยายามเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากที่สุด
2. โรงเรียนควรมีการวางแผนการร่วมกับนักเรียน เพื่อจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ และสนองความต้องการของผู้เรียนให้มากที่สุด
3. ควรจัดกิจกรรมโดยสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สร้างความสนใจของผู้เรียนส่วนใหญ่
4. กิจกรรมที่จัดควรเป็นกิจกรรมที่ประหยัด ไม่ทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายมากเกินไป
5. ควรให้ความเสมอภาคและความยุติธรรมแก่นักเรียนทุกคน ไม่ควรมีการให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ใด ในการร่วมกิจกรรม
6. ควรจัดให้เป็นงานประจำของครู และทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาเท่านั้น ไม่ควรทำตนเป็นผู้มีอำนาจเหนือนักเรียน
7. ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง ควรจะเตรียมอุปกรณ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ สถานที่ และความสะดวกต่าง ๆ ของการจัดงานให้พร้อม
8. เงินที่ใช้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ควรทำด้วยความรอบคอบ และยุติธรรม
9. กิจกรรมเสริมหลักสูตร ควรเป็นส่วนประกอบของกิจกรรมในหลักสูตร ซึ่งนักเรียนจะต้องรู้วิธีการจัดเป็นอย่างดี

เนื่องจากวิชาสังคมนาวิชามีขอบเขตกว้างขวาง ในการจัดการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องนำวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาใช้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจดี และมีประสิทธิภาพมากขึ้น กิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้ได้ในการเรียนการสอนสังคมนาวิชามีดังนี้

1. กิจกรรมที่เกี่ยวกับการปกครอง หรือการบริหาร ได้แก่ สถานักเรียน
กรรมการ นักเรียน หัวหน้านักเรียน

2. กิจกรรมเกี่ยวกับการบำเพ็ญประโยชน์ ได้แก่ กลุ่มอาสาสมัครเพื่อรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษา การทำงานในห้องสมุด การพัฒนาชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่
 3. กิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนาและสังคมสงเคราะห์ ได้แก่ ชุมนุมศาสนศึกษา ชุมนุมยุวพุทธ ชุมนุมผู้บำเพ็ญประโยชน์ ชุมนุมบริจาคโลหิต
 4. กิจกรรมเกี่ยวกับการเข้าสังคม เช่น การฝึกมารยาทในการเข้าสังคม ชุมนุมวัฒนธรรมไทยและนานาชาติ การอภิปราย ปาฐกถา และโต้วาที
 5. กิจกรรมค้ำขันทนากการ เช่น ชุมนุมดนตรี นักร้องประสานเสียง เต้นรำ
 6. กิจกรรมค้ำวิชาการ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างขวางยิ่งขึ้น ได้แก่ ชุมนุมวิชาการต่าง ๆ
 7. กิจกรรมทางค้ำการกีฬา ได้แก่ การแข่งขันภายในโรงเรียน ระหว่างสี และชั้นต่าง ๆ
 8. กิจกรรมเกี่ยวกับการพิมพ์ เช่น ชุมนุมที่จัดทำหนังสือประจำปีของโรงเรียน วารสารของชุมนุมวิชาการต่าง ๆ
 9. กิจกรรมเกี่ยวกับการประชุม เช่น การประชุมนักเรียน การเชิญวิทยากร มาบรรยาย หรืออภิปรายกันเอง
 10. กิจกรรมเกี่ยวกับการสำรวจค้ำคนคว่า เช่น สำรวจบริเวณที่ตั้งของโรงเรียน ชุมนุมชน และการศึกษาณอกสถานที่
 11. กิจกรรมเกี่ยวกับการเล่นสมมติ ได้แก่ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การแสดงละคร การแต่งกายสมัยต่าง ๆ
 12. กิจกรรมเบ็ดเตล็ดที่จัดขึ้นค้ำวาระและโอกาสที่สำคัญ เช่น จัคนิทรศการ ป้ายนิเทศ ในวันสำคัญต่าง ๆ
- กิจกรรมเสริมหลักสูตรก็เป็นส่วนหนึ่งของวินัยนักศึกษาวินัยค้ำครูด้วย ในวินัยของนักศึกษาค้น 4 ไค้กล่าวว่า "นักศึกษาวินัยค้ำครูค้ำองอุทิศเวลาของตนเองให้แกการศึกษา ค้นควาค้นหาความรู้ ประกอบกิจกรรมและรวมงานในชุมนุมต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ ขยันหมั่นเพียร ไม่ทอดธุระ"¹⁶

¹⁶ชินิน ญาญพิทักษ์, "วินัยนักศึกษาวินัยค้ำครู," วิทยาจารย์ (ปีที่ 73 ฉบับที่ 4, มิถุนายน 2517), หน้า 40.

กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ถ้าครูสังคมศึกษาสามารถจัดได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ก็ย่อมจะก่อให้เกิดคุณประโยชน์ต่าง ๆ คือ

1. ช่วยส่งเสริมความรู้ความวิชาการให้กว้างขวางสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น การศึกษานอกสถานที่ทำให้ได้ประสบการณ์ตรง ได้เข้าใจสิ่งที่เรียนจากแบบเรียนแจ่มชัดขึ้น
2. ช่วยส่งเสริมและฝึกฝนให้นักเรียนปรับตัวเข้ากับสังคมได้
3. ส่งเสริมและฝึกฝนให้นักเรียนเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย โดยการทำงานร่วมกัน ช่วยกันคิดและรับผิดชอบ รู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีน้ำใจเป็นนักกีฬา เสียสละ

4. ช่วยปลูกฝังการทำงานเป็นหมู่คณะ อันจะช่วยส่งเสริมความสามัคคีในโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น

5. ช่วยปลูกฝังให้นักเรียนเกิดความรักและภาคภูมิใจในโรงเรียนของตนยิ่งขึ้น
6. ช่วยส่งเสริมความสามารถเฉพาะตัว หรือความถนัดของแต่ละบุคคล
7. ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ และคิดอย่างมีเหตุผล
8. ช่วยปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และเกิดความเพลิดเพลินในการที่ได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ¹⁷

9. ช่วยให้การบริหารโรงเรียนดำเนินไปด้วยความสะดวกและเรียบร้อย เพราะนักเรียนมีโอกาสปกครองกันเอง และมีหนทางระบายความคิดเห็นโดยผ่านกิจกรรมบางอย่างในโรงเรียน

10. ช่วยเหลือชุมชนชนให้มีโอกาสได้รับความรู้และความสนุกสนานเพลิดเพลินกับกิจกรรมบางอย่างของนักเรียนไปด้วย เพราะนักเรียนจะเปิดโอกาสให้ประชาชนมาชมกิจกรรมของคนเสมอ

¹⁷ ยุทธรีวัลย์ วนิชจินดา, "ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา กับผลสำเร็จในการเรียนวิชาสังคมศึกษาในชั้นมัธยม" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513), หน้า 4-6.

11. ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้โดยการกระทำ (learning by doing)
12. ช่วยให้นักเรียนมีความรู้สึกมั่นคงทางใจ เพราะมีโอกาสทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ และมีโอกาสแสดงความสามารถให้เป็นที่ยอมรับนับถือในสังคม
13. ส่งเสริมค่านิยมทางสังคมโดยอาศัยกิจกรรมบางอย่างฝึกจรรยาบรรณและการวางตนในสังคม
14. เพิ่มเติมความรู้สาขาต่าง ๆ โดยอาศัยชุมนุมต่าง ๆ เช่น ชุมนุมสังคมศึกษา ชุมนุมวิทยาศาสตร์¹⁸

เนื่องจากสถาบันการศึกษาเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และครูได้เห็นคุณค่าของกิจกรรมที่จะช่วยนักเรียนให้พัฒนาทักษะและบุคลิกภาพทางประชาธิปไตย และตัวเด็กเองก็มีความตื่นตัวและรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น เพราะสภาพการณ์ของบ้านเมืองได้เปลี่ยนแปลงไป และได้มีนักการศึกษาทำการวิจัยและแสดงข้อคิดเห็นในตำรา เอกสาร และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กมากขึ้น ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นครูสังคมศึกษา และมีความเชื่อว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนเป็นอย่างดี จึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่นักศึกษามีความสนใจและจัดกันอยู่ในปัจจุบันนี้ จะมีผลทำให้การเรียนวิชาสังคมศึกษาได้ผลดีขึ้นหรือไม่อย่างไร เพื่อจะได้หาแนวทางเพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาที่มีอยู่ใน

¹⁸Dale M. Baughman, Administration and Supervision of the Modern Secondary School (New York: Parker Publishing Company Inc., 1969), p. 185.

วิทยาลัยครูต่าง ๆ

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา กับความสนใจในการรวมกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาของนักศึกษาฝึกหัดครู
3. เพื่อศึกษาความสนใจของนักศึกษาฝึกหัดครู เกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา
4. เพื่อศึกษาความเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา และข้อเสนอแนะในการที่จะแก้ปัญหาเหล่านั้น ๆ
5. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาฝึกหัดครู เกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา และข้อเสนอแนะในการจัดและปรับปรุงกิจกรรมให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการค้นคว้าและวิจัย

1. สุ่มตัวอย่างประชากรจากอาจารย์และนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นต้น ปีที่ 2 ของสถาบันฝึกหัดครู 5 แห่งในส่วนภูมิภาค
2. สร้างแบบสอบถามขึ้น 2 ชุด เพื่อถามอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การมีส่วนร่วมจัดกิจกรรม และข้อคิดเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับความสนใจในการรวมกิจกรรมเสริมหลักสูตร
3. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักศึกษาวิทยาลัยครูอื่นที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากรที่เลือกไว้ เพื่อหาข้อบกพร่อง และทำการแก้ไข เพื่อพิมพ์ส่งไปตามอาจารย์และนักศึกษาที่เป็นตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้
4. คัดคำตอบและวิเคราะห์เป็นคำร้อยละ ค่าเฉลี่ยน้ำหนักของคำตอบ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปของตารางประกอบคำบรรยาย

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาซึ่งกำลังเรียนอยู่ในสถานศึกษาฝึกหัดครู 5 แห่ง คือ วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา วิทยาลัยครูเทพสตรี ลพบุรี

วิทยาลัยครูนครปฐม วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา และวิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี และอาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในแต่ละวิทยาลัย

2. การวิจัยครั้งนี้เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา กับความสนใจในกิจกรรม เสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาเท่านั้น

คุณค่าของการวิจัย

1. ผลของการวิจัยนี้จะเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรของอาจารย์ที่สอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ผลของการวิจัยนี้จะเป็นแนวทางสำหรับการปรับปรุงงานการบริหาร และการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น
3. จะช่วยให้นักศึกษาได้หัดครู เห็นคุณค่าและสนใจในการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร และให้ความร่วมมือกันมากยิ่งขึ้น
4. การวิจัยนี้จะเป็นแนวทางให้แก่ผู้วิจัยอื่น ๆ ที่จะได้ทำการศึกษาค้นคว้าต่อไป

สมมติฐาน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษามีความสัมพันธ์กับความสนใจในกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วัดจากความสามารถในการเรียนได้จริง
2. แบบสอบถามที่ให้นักศึกษาประเมินค่าเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร วัดได้

แมนและตรง

ความจำกัดของการวิจัย

1. แบบสอบถามที่ใช้ อาจสื่อความหมายได้ไม่ชัดเจนพอ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อเท็จจริงไม่ตรงตามที่อยู่วิจัยต้องการได้
2. คำตอบที่ได้จากแบบสอบถาม อาจไม่ตรงกับความเป็นจริงได้
3. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาและอาจารย์ในวิทยาลัยครูทั้ง 5 แห่งเท่านั้น มิใช่เป็นประชากรจากวิทยาลัยครูทุกแห่งในประเทศไทย

คำจำกัดความ

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความเข้าใจและความสำเร็จในการเรียน ซึ่งแสดงออกให้เห็นโดยคะแนนสอบ สำหรับการวิจัยนี้ หมายถึงคะแนนสอบวิชาสังคมศึกษาเท่านั้น
2. ความสนใจ หมายถึง ความรู้สึกอย่างหนึ่งของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่ง ทำให้เกิดความอยากเรียนรู้ มีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น ความรู้สึกนั้นอาจมีเพียงชั่วคราวก็หมดไป หรืออาจจะมีตลอดไปก็ได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับแต่ละเพศ แต่ละวัย และแต่ละบุคคล ในที่นี้หมายถึงความสนใจในกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาที่ได้จัดให้มีขึ้นในสถานศึกษาฝึกหัดครูเท่านั้น
3. กิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นนอกเหนือจากเนื้อหาในวิชาสังคมศึกษาที่สอนในชั้นเรียน ซึ่งมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความรู้กว้างขวางขึ้น มีโอกาสฝึกฝนทักษะต่าง ๆ จนเกิดประสบการณ์ มีโอกาสทำงานเป็นรายบุคคลและเป็นหมู่คณะ เพื่อฝึกให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้ดีขึ้น และเป็นผลเบื้องต้นของสังคมแบบประชาธิปไตย
4. นักศึกษาฝึกหัดครู หมายถึง นักเรียนที่สำเร็จประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น และเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาฝึกหัดครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา มีกำหนดเวลาเรียน